

Előfizetési árak:

Egész évre . . . 14 ft — kr.
Félévre . . . 7 „ — „
Negyedévre . . . 3 „ 50 „
Egy órára . . . 1 „ 20 „
Egyes szám helyben 4 kr.
Vidéken 5 kr.

Százalék nem adatik.

Kiadóhivatal:

Budapest nádor-utca 7. sz., földszint,
hová az előfizetések és a lap
székküldésére vonatkozó felszólalások
intézendők.

PESTI HIRLAP

POLITIKAI NAPILAP.

Szerkesztési iroda:

Budapest, nádor-utca 7. sz., I. emelet,
hová a lap szellemi részét
illető minden közlemény
intézendő.

Bérmertetlen levelek csak
ismert kezekről fogadhatók el.
Kéziratok vissza nem adatnak.

Hirdetések

a kiadóhivatalban vétetnek fel.
Franciaország részére pedig
JOHN F. JONES & Cie. Párisban,
31 bis, rue du Faubourg
Montmartre.

Stanley †.

Habozva teszszük e név mellé a keresztet. Lehetetlen az, hogy egy ilyen ember meghalasson. Tudjuk, hogy vannak mythoszi alakok, a kiknek halála tudatába sehogy sem bír belenyugodni a nép hite. Csaba királyfinak visszajövetelét, Barbarossa Frigyesnek fölébredését még mindig hiszik s Bem apón ágyugolyót láttak keresztülmenni a székelyek, — föl sem vette, vezényelt tovább és verte a muszkát.

De nemcsak az egyszerű nép me'eg rokon-szenve választ ki magának hősokeket, a kiket aztán el akar vitaini még a halától is: a civilizáció legmagasabb foka sem bír bennünket emancipálni attól, hogy igyekezzünk nem hinni el, a mit tudunk fájdalmasan esik. Hányszor támadt föl nekünk Petőfi, mily örömet engedték át magunkat az esztelen reménynek, hogy tán Szibéria ólombányáiban vagy egyebütt, de még él valahol!

Még maga a különben hideg, képzelődésre egyáltalán nem hajlandó angol nép is milyen sokáig ringatta magát abban az édes csalódásban, hogy ideális nagy fia, Gordon elkerülte a halált s egyszer csak előkerül ragyogóbb névvel, fényesebb sikerekkel, mint a melyek oly csodálat és tisztelet tárgyává tevék. 1885. január 26-án esett el az elárult Khartumban s mikor halála már teljesen bizonyos lön, két-három hónap mulva is olyan cikkek és jelentések közöltettek az angol sajtóban, melyek valószínűvé kívánták tenni életbenlétét.

Most egy legújabb hír szerint Stanley nyelte volna el a fekete világrész éjszakája, melybe ő vitte be az első napsugárt. Egyszerű hír csupán, a milyenhez hasonlót mindennap százat hocsáthat szárnyra a sajtó feltűnést hajhászó modern természete. Tudjuk jól, hogy még megerősítésre vár, hogy nincs bizonyítékokkal

kétségtelenné téve, sőt reméljük és hiszszük, hogy hoinap, holnapután ürvendetes cáfolata érkezik: és még is megdöbbsent s egész lelkünkben megrendít már annak fölvevése is, hogy való lehet s hogy egy ily embert legyilkolhatott egy buta vad ember nyila.

Bizonyosan az egész művelt világ megilletődve értesült a szomorú esetről, melyben talán világtörténeti szerep jutott egy durva botra erősített vasdarabnak, az azóta az európai nyelvekben is polgárjogot nyert asszagjának, melyet félmeztelen szerecsen taszított III. Napoleon császár félgyermeke fiának, Franciaország gyermekének s talán a jövő imperátornak testébe. Igen sokan voltak, a kik nagy reményeket fűztek a zuluk földén elvérzett emberhez, s megsiratták őszintén, mert hiszen saját reményeik is sirba szálltak vele.

De ezek a civilizált embereknek csak egy kis töredéke voltak. A civilizációt sokkal nagyobb reményekre jogosította föl maga iránt az az egyszerű újságíró, a kinek tegnap halála hírt vettük s mely ha megerősítést talál: valóban az emberi haladásnak egy pótolhatatlan veszteségét pecsételi meg.

Ki volt Stanley? Egy zsege ifju korában teljes elzűlésnek indult existencia, egy szegény, névtelen gyermek, ki vezető kéz nélkül indul meg azon a bizonytalan pályán, a melyen ezer közül jó, ha egy föl bírja magát az élet tengerének hullámai fölött valami nyomoruságosan tartani. Ő, mint valami hajóból kivetett, mondhatni uszva, csupán erős akaratának delejtűjével a kezében, el tudott jutni egy olyan révpartra, a mely addig a gazdagon fölszerelt gályáknak is megközelíthetetlen vala.

Fölfogadott, de örökség nélkül hagyott gyermek, aztán pincér, majd katona, végre hirlaptudósító: a ki századának egyik legnagyobb tüneményévé válik csupán akaratának erejéből!

Járt már ugyan Afrikában, látta Theodor királyt elesni. Ámde akkor honfitársainak ezrei környezték, nem kellett a vállalkozáshoz a bátorságnak a közönségesnél sokkal magasabb foka. De akkor egymaga volt, mikor az elveszettnek hitt Livingstone fölkeresésére vállalkozott s rajta kívül nem hitte senki tán, hogy kiküldetésének eredménye lesz; ellenkezőleg, ő is gondolta tán, hogy halálnak indul. De elindult és sikerrel tért haza.

Egymaga volt még akkor is, a mikor arra vállalkozott, hogy beutazza Afrika belsejét, azt az ismeretlen fekete éjszakát, mely a térképen még ma is üresen mered felénk. Két fehér embert szolgálaképen vitt ugyan magával, de az egyiket már utja kezdetén eltemette s a másik nem állt vele a műveltségnek megközelítőleg sem egyenlő fokán, hogy ne kellett volna magát egyedül éreznie. Csupa bennszülöttekből, a keresztény morálról, a becsületről fogalommal is alig bíró megbízhatatlan, árulásra mindig kész gyenge csapattal állt kísérte, melylyel a nagy utat Afrika keleti partjától a nyugati partig megtette s elsőnek tett tanúságot arról, hogy azt az ismeretlen rengeteg földterületet egy hatalmas nagy folyam szegi át, mely a civilizáció hódítását sikeressé és jutalmazóvá is tehetné.

A hódítás meg is indult s többé nem is lesz föltartóztatható. A Kongo folyamán, fönn a zuhatagok fölött is már, gőzhajók közlekednek, telepek alakultak s lesznek lassankint gyarmatokká, városokká s a leendő Kongo államnak, továbbá Franciaország, Portugalia s most már Németország gyarmatainak is meg van vetve az alapja mindenkorra. Stanley maga készítette el az általa alapított Kongo-állam igazán demokratikus és igazán liberális szervezetét s nagy időt töltött és sok fáradságot fordított arra, hogy tervének testet is teremtsen.

Utolsó expedíciója azonban nem ennek az

A „PESTI HIRLAP“ TÁRCÁJA.

A budavári királyi lak most és negyven év előtt.

— A „Pesti Hirlap“ eredeti tárcája. —

Ugy látszik, mikor a magyar közéletnek valami érdekes történet lendületet ad, vagy a monarchiát a világesemények létgyökerében érintik, mindig akkor merül fel a budai királyi várak kibővítése, illetőleg restaurációja — komolyan, vagy csak reményt s csalódást keltve.

1847. augusztus havában István nádor beigtatása, most uralkodó koronás királyunk, mint akkor főherceg kir. biztos által, volt ily ünnepies időszak, a mi fölhangolta a kedélyeket s a nemzet reményeit. Magyarul beszélt az ünnepélyen mindkettő, hízeltőleg nyilatkoztak nemzeti tulajdonainkról, István főherceg Magyarország szülöttének nevezte magát s Ferenc József főherceg soha el nem feledését ígérte annak, hogy Magyarország őt és az új nádort oly szívesen fogadta. Aradozott örömben a nemzet szíve s visszaálmodta Zsigmond és Mátyás király korát, midőn ezek koronája fényt árasztott a magyarra . . . . .

Bübjósan szép álmai elmúlt nagy időknek! Mily lelkesítően hatók ma is az aggodó jelenre!

Halljuk, hogy írja le egy akkori tudósító aug. 5-én 1847. a fővárosban erről szállongó

hírt s a nemzetnek azzal szemben nyilvánult közérzületét.

„Ugy látszik, hogy ama javítások, melyek a budai vár, a királyi lak s hozzátartozó meléképtűletek körül az idén megkezdődtek, jövőre pedig tervben vannak, sokkal lényegesebbek s nagyobb szerűek lesznek, mint egyelőre mindnyájan gondoltuk. A legelső hír csak egyszerű kicsinosításról szólt. Később lényeges módosításokról hallottunk: hogy t. i. az utóbbi időben oda épített 3-ik emelet ismét el fog hordatni, s az egész palota homlokzata új építészeti stílusban alakíttatik át. Ma már új főbejáróról is beszélnek, mely a dunai részről fogna építtetni, és hogy a vár diszkapuja azontul egyenesen a Szent-Györgyterre vezetne. A hol a lánchíd elkészültekor a budai hegy meredéke alatt csinos tér képződik, onnan fogna hajlott vonalakban azaz ut fölvezetni. Gondoljuk hozzá, hogy e javítások, az új utakkal és kapukkal szükségkép magukkal hozzák azt, hogy a vár alatti ódonóságok onnan elpusztuljanak: bizton reméljük, hive-hisszük — mondja a tudósító — hogy Mátyás király palotája ismét új fényben fog ragyogni.

„A természet testvér fővárosunkat nagy-szerű kilátással ajándékozta meg — így folytatja tovább. A Duna szélessége, melyhez képest csak csatorna a Londont átmetsző Temze s nagysága a Mississippi-vel versenyez; a város nyugati határain emelkedő, erdőtől koszoruzott hegyek, a keleti dombok, az ősz szent Gellért

meredek szirtei mind csak nagyban szépek. Buda-Pest más fővárosok felett azon előnnyel bír, hogy tért enged azon természeti szépségek kifejlődésére, melyek a légfolyam változásaiból erednek. Egy szép téli reggelnél a mi fővárosunkban meghatóbbat alig lehet képzelni. Gyakran a Duna tükre felett a legsűrűbb köd torlódik egymásra, a Gellért sziklái, mint mesés lovagvár oszlop s bástyái a fellegekből emelkednek ki, komoran nézve le az alatta elterülő ifjodni kezdő városra; a hegyeket hóféhérre takarja; a királyi palotára a regg vörös sugarai esnek, megdicsőítve azon házat, melyben nem sokára Magyarország legnépszerűbb férfia — István nádor — lakni fog; a köd szakadozni kezd, a festőileg alakult házsorok elől függöny látszik föllebbenni, a lánchíd zárgatáinak óriási faalkotmányai kirajzolódnak a felleges lapon: ha a hid elkészül, a láncok mintha ködbe fonódnának be s a rajta átmenők siető alakjai nem mennek, de mintha egy más világba sebteben illannának át. . . .

„S hát egy nyári éj a mi szép Buda-Pestünkön! Ki irhatná le szépségeit, kellemes üdőségét a víz felett fuvalló szellőknek, halgatagságát a házak tetőit kísérteties sötétben hagyó holdvilágításnak? avagy vadregényességét a felhős, viharos és sötét éjszakának, midőn a lámpák tüzgolyói határozatlanul elszőrva látszanak fényleni s lövellő sugaraik a csapkodó hullámokban megtöredeznek? midőn az egész környezet rengen látszik s az ellobbanó villámlá-

ügynök volt szentelve: az emberszeretet lángja hevítette őt, hogy a vadak által szorongatott embertársát, a művelt világtól elrekesztett Emin pasát megsegítse és kiszabadítsa. Nem hir és becsvágy sarkalta rá, hiszen ő arra már nem szorult, hanem a legszebb, legönzettelenebb keresztényi erény, mely habozás nélkül néz szemben minden megpróbáltatással s kockáztatja életét a más életeért.

Ha volt hibája, akkor az a saját erejének a tulbecsülése volt. Az éjszakai sark jéghegyeinek mindegy, hogy az expedíció, mely meglátogatja, három tagból áll-e, vagy harmincból, vagy háromezerből. Az elemek hatalmának nem kerül nagyobb megerőltetésébe az embernek nevezett porszemekből többet vagy kevesebbet semmisíteni vagy kiütni meg. Az egyenlítő alatt azonban nagyobb ellenség az elemeknél az ott lakó ember. Lehet, hogy az első meglepetés pillanatában azoknak már egyetlen egy fehér ember arca, vagy talán pisztolyának vaklövése is imponál; de utóbb, mikor már a vad ember is tudja, hogy a fehérember is csak gyarló, gyenge egy teremtmény: már csak a nagyobb szám lehetne az, mely a vadak ellenes indulatát, esetleg támadását vissza tudná tartani vagy, ha kell, hát verni.

Elégtelen erővel viselték az angolok is a Szudán elleni hadjáratot, el is veszítették s hány derék fiokat sirathatják! Most Stanley indult neki egy oly veszedelemnek, melyet lehetetlen volt nem ismernie, ahhoz arányban épen nem álló erővel. Ezen az uton el fognak veszni a legjobbak, a legmerészebbek s csak a tudomány martirjainak sora lesz egyre hosszabb és gazdagabb. Miért nem egyesítik az erőt, mely szétforgácsolva csak veszendőbe megy s miért nem indul meg legalább Afrika belsejére nézve, a művelt államok támogatásával s a művelt társadalom részvételével egy olyan impozáns együttes akció, mely a gonoszul elveszés eshetőségeit a lehető legkisebb mértékre szállítaná?

Egyébiránt még mindig megérkezhetik a hir, mely az afrikai Kolumbus haláláról szólót meghazudtolja. Adja az ég, hogy így legyen, — ám a mondottakból úgy hiszszük, még ez esetre sem kell visszavonnunk semmit, sőt óhajtunk kell, bárha megszívlelnék ott, a hol ennek gyakorlati haszna is lehetne.

Külpolitikai hírek.

— július 22.

Bulgáriából tegnap a szenzációs hírek egész sorozatát kapták a lapok; így például azt, hogy a hadügyminiszteriumból több tiszt kilépett és Radoslavovot elfogták. Ezen hírekkel szemben a Reutter-ügynökség ma a következőket jelenti Szófiából:

A bolgár eseményekre vonatkozólag bulgaresti lapok által terjesztett és angol lapok által is közölt hírek alaptalanok. Az új hadügyminiszter hivatalos működését már megkezdette, elődje pedig Szófiából egy hónapi tartózkodásra a 8 kilométer távolságra fekvő Jonkarg-Bagma fürdőbe szándékozik utazni.

Az a feltevés, hogy néhány az előbbi hadügyminiszter idejében szolgálatban volt katonatiszt lemondani szándékozik, teljesen alaptalan volt, minthogy az illető tisztet továbbra is szolgálatban maradtak.

Mint táviratilag Várnából megerősítik, Radoslavov elfogatásáról soha sem volt szó és mi által sem magyarítható meg ezen hir keletkezése.

A regensek utazási tervének ismételt módosítása Sztambulov egészségi viszonyaiban leli magyarizációját, ki orvosai tanácsára több napot tölt Várnában, hová kartársai kísérik.

Az egyiptomi kérdésben az orosz-francia politika diadala még nem végleges.

A porta az egyezmény tárgyában új felvilágosításokat készül Londonba küldeni.

Az angol kormány a jövő héten újabb okmányokat terjeszt elő az egyiptomi kérdésről.

A „W. Allg. Ztg.” értesülése szerint Kiamil pasa ismét megnyerte a szultán kegyét, és legalább egyelőre, megmarad állásában. Nelidoff orosz nagykövet egyébiránt egyre fáradozik a megbuktatásán.

Az ir kérdésben az angol kabinet a liberális unioistáknak, akiknek támogatására a külpolitikai kérdésekben nagyobb szükség lesz mint valaha, újabb engedelmeyeket tett.

Tegnap az alsóház arról vitatkozott, hogy az ir földadó törvényt elfogadja-e a részletes tárgyalás alapján.

Balfour államtitkár megígérte, hogy a parlamenti szünet alatt az ir földbirtokot terhelő jelzálogi és családi tartozások megvizsgálását elrendeli.

Balfour előterjesztette továbbá a konzervatívok július 19-én tartott gyűlésében kilátásba helyezett módosításokat, melyek közt ott van a haszonbérösszegnek időleges mérséklése is a legközelebbi év tartama alatt. A ház elhatározta a részletes tárgyalást, mely hétfőre tüzetett ki.

Elszász. Straszburbban tegnap képviselő választás volt, mely Kablé volt képviselő elhunytá folytán vált szükségessé.

A „tiltakozási párt” tartózkodott

a szavazástól és így Petri ügyvéd, a mérsékelt elzászi és a német párt egy részének jelöltje 6472 szavazattal megválasztott Straszburg város birodalmi képviselőjévé — Moltke tábornagy 1163 szavazatot kapott, 2936 szavazó-jegy üresen adott be.

Tanügyi hírek.

(Két miniszteri rendelet.)

A hivatalos lap mai száma a magyar középiskolákra nézve két fontos rendeletet közöl. Az egyik számos családot fog érdekelni, a mennyiben az állam közvetlen vezetése alatti gimnáziumokban a tandíjat főlemeli, a másik a felekezeti középiskolák számára az állami felügyelőket nevezi ki. A két rendelet így hangzik:

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter, f. évi 28299. szám alatt a következő rendeletet intézte valamennyi tankerületi kir. főigazgatóhoz.

Azon fokozott követelések, melyek mai napság a művelt államok oktatásügyében, kiváltképpen pedig a tanítás és nevelés külső eszközeinek gondos megtartásában nyilvánulnak, nekem is feladatommá teszik, hogy iskoláinknak; nevezetesen a köznevelés tekintetében oly fontos középiskoláknak a sikeres működés anyagi biztosítékait mentől nagyobb mértékben megadjam.

Az épületeknek nevelési és egészségügyi tekintetben való rendbehozása és gondozása, a szemléltető oktatáshoz szükséges tanszereknek és a tudomány nélkülözhetetlen segédeszközeinek beszerzése, a törvény követelte párhuzamos osztályok felállítására, mind oly feladatok, melyeknek megoldása folytonos gondoskodásom és törekvésem tárgyát képezi.

Középiskoláink e célbavett fejlesztése természetesen nagy anyagi áldozatokkal jár, melyeknek évről-évre mind nagyobb mértékben bekövetkező szaporodását azonban az állampénztár, de még inkább a tanulmányi alap a jelen körülmények közt meg nem bírja.

Hogy e bajon segítsék, illetőleg középiskoláink anyagi szükségleteiről korunk színvonalához képest kellőleg gondoskodhassam, szükségesnek láttam az állampénztárból és a tanulmányi alaphoz fenntartott gimnáziumok tandíját, mely a külföldiekénél amennyire is sokkal csekélyebb, a jövő 1887/8-iki tanév elejétől kezdve a fővárosban 24 frtól 30 frtra, a vidéken 18 frtól 24 frtra felemlni, annyival is inkább, mert a szegény sorsu, de jó előmeneteli tanulók a tandíj fizetése alól úgy, mint eddig, ezentul is fel fognak mentetni. A reáliskolák tandíja maradjon az eddigi. Kelt, Budapesten, 1887. évi július hó 15-én.

A vallás- és közokt. m. kir. miniszter, a felekezeti középiskolák meglátogatására és azokban az állami főfelügyelet gyakorlására, illetőleg jelentéstételre az 1887/8. tanév tartamára a következő megbízottakat küldötte ki:

a görög-keleti zerb patriárka főhatósága alatti brassói főgimnáziumba és alreáliskolába s a brádi algimnáziumba: Elischer József nagy-szebeni tanker. főigazgatót.

A dunamelléki ref. egyházkerület főhatósága

sok a tájat egy pillanatra a déli nap vakító világosságával öntik el?

„Valóban Magyarország fővárosa festőileg szép minden időben!”

Kinek nem dobban meg szíve e gyönyörű rajz, e festői leírás látásán? Ilyennek látta csaknem félszázad előtt Buda-Pestet egy értelmes szemlélő, a kinek szíve melegen érzett a haza iránt s lelkét a nemzeti nagyság régi álma és új reményei hatották át. . . . A természet most is régi szépségében tűnik fel. A lánchíd fölépült. Sok megtörtént, tömérdek jött létre, a miről a tudósítónak képzelme se volt. Csak egyben nincs változás. A királyi várak még mind a régi!

Igen! Negyven éve már, hogy a magyar király budai vár-lakának restaurációja célba van véve. 1847-ben indult meg a hir, midőn az a férfi, a kinek fejét ma Szent István koronája ékesíti s a kit hű magyar népe szeretettel környez, tehát Magyarország királya, akkor még csak beigtató királyi biztos volt. S a dicső, felséges cél még mindig a távolban lebeg előttünk! Vajon jö-e valaha közvetlen közelünkbe? Az orosz fenyegetőzések az építkezést újból hirdették s úgy tetszett, mintha komoly lett volna a szándék. Hirneves, ünnepeit magyar műépítész által két terv készült: egy monumentális, nagyszerű s gyökeres átalakításra irányuló és egy másodrangu. Az elsőnek egy-két részlete, mintha találkozott volna a 40 év előtinek tervezéseivel. . . . Már az építés kezdete idejét is találgatták a lapok, felbuzduló hazafiai

örömmel. Fájdalom híjába. . . Később ismételve fölmerült a hir, az időt határozottan kijelölték, mikor a bontás, a várkert és a királylak nyugati vároldalának új szabályozása elkezdődik. . . . Azonban ez is elnémult. Kiderült, hogy a bécsi Burg restaurációjáról volt a szó s ott történt átalakítás. Erzékeny kiábránduláson vittek át családott hírlapjaink.

Mi van hát a mi negyven éves nemzeti óhajunkkal? Meghalt-e a leányzó, vagy csak alszik? joggal kérdezősködik a nemzeti kegyelet és a király iránti példányszerű magyar hűségi érzelmek? Vagy csak a sors játszik-e kedvetlenítő játékot a bizó nemzettel? Ennél egyebet s jobbat érdemlünk. Hisz a mienkből épülne a díszes, királyi lak, a mi dicsőségünkre, de a királyi kényelmére. Mily felséges emlék lenne ez évezredes nemzeti ünnepeinkre! Most van ennek ideje, míg béke van. Ha kitör a keleti nagy háboru, akkor mód sem lesz, kedv és lelkesedés sem. E harc válságos lesz Magyarországra nézve, de nem kevésbé lesz az Ausztriára nézve is. Elvitathatlan, hogy a monarchia legbiztosabb támasza Magyarország és a magyar nemzet; a királyi kitüntető rokonszenvének ez oly régóta óhajtott tények a fölvidulás egy sugarát vetné a magyar nép borongó arcára.

Mily boldog Bécs város! Büszke önérettel tekint 20 millió osztrák császári ura száz és ezer monumentális alkotására! A világ összes nemzeti és kormányai követének lakhelye fővárosuk. Fény, jólét, dicsőség arad ki a restau-

rált császári lakból az egész városra és a birodalomra! . . . A mi budai királylakunk többnyire magára, lakatlanul áll, mint egy remete-lak, mint téli felhő között komor szomszédja, a Szent-Gellért! Nincs benne vidor élet, nem leng alá fődéltornyairól az alkotmányzsabta nemzeti lobogó!

Az idő is tu'szárnyalta hajdankorunk e büszkeségét. Am, negyven év alatt minden megváltozott körülötte. A Szent-Gellért tar oldalát árnyas fák, örökzöld fenyőcsoportok borítják. A Duna szabályozott vonalát nagy gözhajók s kis fűrgő propellerek lepik el s derékon három pompás hid metszi át. Fényes palotasorok emelkednek a partokon s korzói tenyernyi nép mulatoz, míg az alagut szürkés világításu földalatti üregében a kocsik tempa viszhangu dübögése messze hallszik s kellemesen hat a fölötte járókelők idegeire, s a hegypálya síklója, mint a vadász-sólyom zsákmányával sebes vonatban repül föl utasaival az aljból a felső vár régi Zsigmond-terére. Minden megújult, és Buda várán kívül — csak a királyi lak maradt a régi.

E nagy változás s a negyven évi szándék és készülődés eléggé indokolja, hogy a királyi várak restaurációja s a kiegyezési alap törvénynek megfelelő királyi udvartartás vaiahára komolyan munkába véssek és valósuljon!

Vajha megérnök mi, a mit már az 1847-ik évi korszak oly bizvást hitt s oly hívőleg remélt! Az új parlament jogával él s kötelességet teljesít, ha e ránk nézve igen fontos ügynek sikerülését eszközöli.